

Føroyskar skúlabøkur eru alt ov keðiligar

— fyri børn, sum vaksa upp í nútíðarsamfelagnum Føroyar. Vit mugu fáa fatur á meira tíðarhóskandi tilfari til børnini, soleiðis at áhugi teirra fyri føroyska málinum í skúlanum vaks skrivar Edward í Skorðini Joensen

Av og á verður kjakast um, hvørt vit skulu læra okkara børn danskt í skúlanum ella ikki. Tað kann væl eingin ivi vera um, at tað skulu vit.

Men líka so sjálvsagt er tað, at føroyskt eigur fyrstaraðtt í føroyska skúlanum. Og tað skal lærast væl. Hetta má to undir ongum umstøðum gera tað, at onnur mál verða skumpað burtur úr okkara skúla. Tvørtur-í-móti. Vit eiga at gera alt, vit eru ment, fyri at læra okkara børn at tosa fremmant mál so væl sum gjørligt.

Ført verður fram, at danskt eigur at verða lært frá fjórða flokki, soleiðis, at børnini skulu hava møguleika fyri at læra føroyskt til fulnar, aðrenn tey fara undir at læra fremmant mál. Tað kann væl vera. Men tað verður neyvan so, at tey læra betur føroyskt av at duga verri danskt.

Hyggja vit at lærutifarinum, tey hava í føroyskum, er ikki ilt at skilja, hvi børnini í dag eru leidd og kedd av at

lesa føroyskar skúlabøkur. Tær eru — orsakað danska orðalagið — «møg-keðiligar» fyri børn, sum vaksa upp í nútíðarsamfelagnum Føroyar. Hetta eru somu bøkur, sum t.d. undirritaði nýtti í barna-skúlanum á bygd fyri 20 árum síðani. Og børn í dag tíma ikki meir at lesa um torvleypar og skólingar v.m. Og tað, ein hevur ikki áhuga fyri, kemur ein heldur ongantið at læra. Minnst til orð Grundtvig's um at: «... den har aldrig levet, som klog på det er blevet, han først ej havde kær».

Tað hevði so verið eina roynd vert, at fingið fatur á meira tíðarhóskandi tilfari til børnini, soleiðis at áhugi teirra fyri føroyska málinum í skúlanum vaks. Vit hoyra í barnaútlarpi-num, børn sum verða spurð, hvat tey lesa. Svar-ið er: Danskar bøkur, tí tær eru nógv meira spennandi enn tær føroysku.

Vit eiga at minnast til, at vit eru so fámént, at vit, um vit skulu hava nakran sum helst mögu-leika at yvirleva, noyðast

at duga meira enn bert okkara móðurmál. Byrgja vit okkum inni við bert at læra føroyskt til fulnar, og lata onnur mál koma sum viðfáning, enda vit sum púrgjörðir heimfóðingar. Og tað er hóast alt ikki ætlanin.

Í virkisskrá Føroya Javnaðarfloks stendur millum annað soleiðis: ... Folkaskúlin skal byggja á føroyska samfelagið, og skal í virki sinum hava neyvt samband við tað samfelag, børnini liva í.

Skúlin, sum byggir á kristna grund, skal við ar-beiðshættum sinum fyri-reika tað uppvaksandi ættarliðið til at liva og virka í einum fólkaræðsligum samfelag.

Hervið er ásað, at skúlin má ikki bara læsa seg fastan í okkara fortíð og so annars lukkuliga gloyma, at vit eisini skulu liva í nútíðini og — ikki minst — í framtíðini. Men tað týskt tíværr, sum føroysk skúlafólk enn ikki hava skilt hetta. Nútíðar-samfelag okkara krevur av ungfolki, at tey duga at bera seg millum onnur

fólkaslag. Vit skulu duga minst eini tvey, trý fremmandamál, skulu vit hava nakran sum helst möguleika at yvirleva uttan fyri egnan dunnuhyl. Og í so máta hava føroy-ingar higartil verið rætti-liga væl fyri. Just tí, vit m.a. hava lært so væl danskt mál í skúlanum. Heldur enn at skúgva danskt sum lærugrein næstan út úr skúlanum — tað skal eftir uppskoti vera partur av norðnu lærugreinini — eiga vit at læra enskt eini tvey ár fyrr í barnaskúlanum. Síð-an eiga vit at taka minst eitt fremmant mál afturat inn í frálærna. Hetta fyri at hava neyvt samband við tað samfelag, børnini liva í.

Tað er so, at í fleiri ár hevur verið tosað um ferðafólkavinnu. Vit hava enn tá gjørt ferðafólka-film, sum týddur er til russiskt. Men meginparturin av teimum ferðafólku-m, sum koma hendar-vegin, skilja ikki føroyskt. Og sannast má tíværr, at ofta gongur illa hjá føroy-ingum at skilja — og verri

— Fyri at koma vandanum til livs, at vit ikki duga føroyskt um nøkur ár, eiga vit at gera føroyskt til nakað lætt og spennandi at læra skrivar Edward í Skorðini Joensen

at tosa — fremmandamál-ið. Hinvegin er vanligt, at á norðurlendskum sam-komum eru tað føroying-ar, sum virka sum millum-lið millum íslendingar og hinar norðurlendingarnar. Av teirri einføldu grund, at vit hava lært so væl danskt, at vit klára bæði norskt og svenskt. Tað hava íslendingar ikki, og tað hava teir so mangan angrað.

Vit eiga ongantið at gevast at læra og nýta fø-royskt mál. Tað er okkara og skal tað til allar tíðir verða. Og vit skulu vera goð við tað. Tað merkir to ikki, at vit ikki eisini skulu duga onnur mál. Tað skal ikki vera nøkur skuldseting, men mær tykir, at hesir persónar, sum vilja flyta fremm-andamál úr skúlanum, eru teir somu, sum standa sum høvundar á okkara

føroysku skúlabókum.

Bókmentavirðislesnir okkara verða latnar fyri bøkur, har hendingarnar fara fram fyri umleið tveimum öldum síðani. Børnini í dagsins samfe-lag tíma ikki slíkt longur. Tey vilja nógv heldur siggja videofilmar og rúmdarferðir og bilar. Sjálvst ikki sjórænarafilmar hava áhuga meir.

Hetta eiga okkara skúlafólk at taka til eftir-tektar. Fyri at koma hes-um vandanum til livs, at vit ikki duga føroyskt um nøkur ár, eiga vit at gera føroyskt til nakað lætt og spennandi at læra.

So læra børnini eisini føroyskt, samstundis sum tey duga væl onnur mál.

Edward í Skorðini Joensen

— Tað kann neyvan vera so, at børn okkara læra betur føroyskt av at duga verri danskt